

DE VERSTERKING & FOLLOW THE MONEY

Verslag van drie unieke onderzoeksprojecten in 2020 en de aanvraag voor 2021

PERIODE: 2020

DATUM: NOVEMBER 2020

FOLLOW THE MONEY

Verlag van Follow the Money voor Stichting De Versterking en Stichting Muckraker 2020

In 2020 doneerde Stichting De Versterking 70.000 euro aan Stichting Muckraker. Deze geormerkte donatie had tot doel journalistieke onderzoeksprojecten van Follow the Money financieel te ondersteunen en zo de financiële basis van het platform voor onderzoeksjournalistiek te versterken. Follow the Money is een vennootschap met een statutair vastgelegde maatschappelijke doelstelling: onderzoeksjournalistiek in het publieke belang. Follow the Money heeft een ledenmodel en ontvangt daarnaast ook incidenteel donaties van verschillende stichtingen.

Inleiding: de corona-crisis en FTM

Ook voor Follow the Money was 2020 een bewogen jaar. Op vrijdag 13 maart sloten we de deuren van onze redactie en vanaf die dag werkten we vooral thuis. In ons [halfjaarbericht](#) van juli hebben we beschreven hoe de corona-crisis onze redactie en redacteuren raakte. Onze redactie werd vrij plotseling geconfronteerd met nieuwe journalistieke vragen en keuzes. Na een aarzelend begin vonden we een manier om de corona-problematiek vanuit een 'follow-the-money'-perspectief journalistiek te lijf te gaan.

Zowel journalistiek als zakelijk gezien was dit een vruchtbare periode. Onze artikelen over bijvoorbeeld het achterhouden door farmaceutisch bedrijf Roche van testvloeistoffen op een moment dat daaraan een schreeuwend tekort was kreeg aandacht in zowel alle nationale media als in de politiek. Dat gold ook voor het achterhalen van de geldstromen van KLM naar Ierse vliegtuigleasebedrijven. Daarnaast trokken de analyses over de financiële en economische gevolgen en de aanpak van de coronacrisis een groot publiek. Dat vertaalde zich in een sterke groei van het aantal leden. De vraag is of we het huidige aantal van ca. 22.000 leden weten vast te houden, nu de economische gevolgen zich doen voelen en de werkloosheid naar verwachting de komende tijd toe zal nemen.

Onderzoeksdossiers

Ondanks dat de corona-crisis het nodige van onze aandacht en personele en financiële resources opslokte, hebben we de andere onderzoeksdossiers, voor zover de lockdown en de corona-maatregelen dat toelieten, voortgezet.

Dankzij de donatie van Stichting De Versterking hebben we een meerdere redacteuren kunnen inzetten op de drie specifieke onderzoeksprojecten waarvoor we een bijdrage hadden gevraagd. Voor deze projecten zijn in 2020 zo'n 40 artikelen, podcasts en videoproducties geproduceerd.

Project 1: De prijs van schoon water

Binnen dit onderzoeksthema hebben we in totaal elf artikelen en enkele podcasts gepubliceerd, in verschillende dossiers.

Dossier: [Gore grond in je gemeente](#)

Aantal artikelen: 6

Zes onderzoeksartikelen (sommige met luisterversie) waarin werd ingezoomd op de vervuiling met PFAS en PFOA in bodem en grondwater. Daarbij is ook de gebrekkige handhaving van milieuwetgeving en de machteloosheid van de burger belicht. Samen met de distributeur van de speelfilm [Dark Waters](#) – over de juridische strijd rond de door DuPont veroorzaakte vervuiling met teflon-grondstof PFOA in de VS – organiseerden we in januari een voorpremière van deze spraakmakende film voor genodigden, ex-werknemers van DuPont Nederland en geïnteresseerde FTM-leden. Daarnaast werkten we samen met tv-programma *De Monitor*. Het ging daarbij om een onderzoek naar bodem-en watervervuiling met PFAS uit brandblussers in Doetinchem. De aandacht zorgde voor lokale impact: de gemeente heeft intussen een plan voor sanering gemaakt.

Redacteuren: Mira Sys en Birte Schohaus

Dossier: [De slag om het drinkwater](#)

Aantal artikelen: 5

Aantal podcasts: 1

Een podcast en vijf onderzoeksartikelen over de toekomst van drinkwater. Deze problematiek is per definitie grensoverschrijdend, hetgeen betekent dat we niet alleen naar Nederland kijken, maar ook daarbuiten. Een van de artikelen in dit dossier, een interview met de bekende Canadese activiste Maude Barlow, is vertaald in het Engels. Op dit moment is het onderzoek naar het fenomeen *water grabbing* – en de rol van Nederlandse pensioenfondsen daarbij – in volle gang.
Redacteur: Mira Sys

Project 2: Bijen in tel

Aantal artikelen: 11

Podcast: 1

In dit project wilden we samen met organisaties zoals Staatsbosbeheer en Natuur en Milieu zoeken naar een manier om de afname van de bijenstand door middel van een landelijke bijentelling goed in kaart te brengen. Van de 358 bijensoorten in Nederland zijn er 34 verdwenen en wordt de helft bedreigd. De belangrijkste oorzaak daarvan is, zo is intussen de consensus in de wetenschap, het veelvuldig gebruik van pesticiden, met name neonicotinoïden. FTM doet daar als sinds 2018 onderzoek naar en dat hebben we ook in 2020 voortgezet. Ons plan om de bijenstand door middel van eigenhandig georganiseerde tellingen in kaart te brengen is helaas anders gelopen dan voorzien. Deels had dit te maken met de lockdown-maatregelen in maart, maar ook met het feit dat de uitvoering aanzienlijk complexer en duurder zou uitpakken dan voorzien. Bij nader inzien bleek ook de journalistieke toegevoegde waarde van een FTM-telsysteem minder dan gedacht. Er bestaat al enkele jaren een [Nationale Bijentelling](#), waarin jaarlijks tijdens een voorjaarsweekend nationaal bijen worden geteld door burgers. Hoewel onvolkomen, geeft dit na enkele jaren wel een beeld.

Om te voorkomen dat teveel van onze financiële middelen naar het technische deel zouden gaan in plaats van naar journalistiek onderzoek, hebben we bij dat project aansluiting gezocht. Dit kwam onder meer tot uiting in een gezamenlijke oproep in het [FTM-artikel waarin toxicoloog Henk Tennekes](#) wordt geïnterviewd. De wetenschapper vertelt daarin over zijn ontdekking dat neonicotinoïden wel degelijk tot bijensterfte leidde en de tegenwerking die hij ondervond toen hij dit wereldkundig maakte.

Het gesprek met Tennekes en de oproep voor de telling werd gepubliceerd op de dag dat de Nationale Bijtelling begon. Wat de publicatie extra bijzonder maakte is dat dit interview vlak voor Tennekes zelfverkozen dood plaats had. Mede dankzij een intensieve FTM-campagne op social media hebben 10.000 mensen een bijdrage geleverd aan de bijtelling.

Door deze besparing hebben we de in dit thema gespecialiseerde journalist [Vincent Harmsen](#) meer kunnen inhuren. In het verlengde van zijn onderzoek naar de oorzaken van bijensterfte en de rol van de overheid en de chemische industrie daarin, deed hij onder meer onderzoek naar belangenverstrengeling van wetenschap en de lobby van die industrie. [In 2020 publiceerde hij voor FTM.nl 11 artikelen](#) over dit thema.

Project 3: Ploegen en ploeteren

Aantal artikelen: 13

Voor het onderzoeksproject over de impact van de landbouwsector op het ecosysteem en de toekomst van het voedingssysteem hebben we verschillende redacteuren ingeschakeld. Elk belicht vanuit zijn of haar specialisme een aspect. Landbouw en de voedingsindustrie zijn belangrijke economische sectoren in Nederland, en hebben van oudsher een grote invloed op de politiek. In 2020 publiceerde FTM dertien artikelen in het kader van dit onderzoeksproject. Deze zullen worden ondergebracht in het nieuw te vormen dossier over ons voedingssysteem.

Hieronder een overzicht van de journalistieke producties binnen het kader van dit onderzoeksproject.

- Journalist Hans Ariëns schreef een door zowel FTM-leden als gastlezers [zeer gewaardeerd artikel over de economie van het boerenbedrijf](#). Hij sprak uitgebreid met een melkveehouder en een varkenshouder en geeft een diep inzicht in de beperkingen en uitdagingen van de Nederlandse veeteeltsector. Eind november volgt een artikel over For Farmers, een belangrijke leverancier van veevoeder die in zijn soort tot de grootste ter wereld behoort.
- FTM-redacteur Ties Joosten deed onder meer onderzoek naar de [kalfsvleesindustrie](#), in wezen een 'afvalproduct' van de melksector. In het veel becommentarieerde artikel '[Acht misvattingen over boeren \(in negen grafieken\)](#)' analyseerde hij alle rapporten die over het belang van de landbouw voor de Nederlandse economie zijn

- Onze correspondent in Brussel Lise Witteman onderzoekt de politieke aspecten van dit thema, zoals de lobby en de Europese geldstromen in de voedingssector. Ze deed onder meer onderzoek naar de positie van [arbeidsmigranten in de Europese voedingsbranche](#), [de lobby van vleesproducenten in Brussel](#) en publiceerde over [FrieslandCampina's ambities in Afrika](#) en de gevolgen voor de aangesloten melkveebedrijven.
- FTM-redacteur Peter Teffer onderzoekt de EU-geldstromen vanuit Brussel naar Nederland. Binnen het onderzoeksthema *Ploegen en ploeteren* publiceerde hij de volgende artikelen:
 - [De aanwas van jonge boeren daalt, miljardensteun ten spijt](#)
 - [EU-subsidies zijn sta-in-de-weg, zegt de D66'er die de veestapel wil halveren](#)
 - [Stikstof van de burens: hoe een Europese aanpak verzandde in eigenbelang](#)
 - [Rutte slaagt er niet in boeren te laten 'afkicken' van EU-geld](#)
- Freelance Journalist Hans Wetzels is gespecialiseerd in onder meer handelsverdragen en politiek en bestuur van de EU. Hij richt zich voor FTM vooral op de zogeheten Green Deal en het Europese handelsbeleid en publiceerde in 2020 hierover [drie onderzoeksartikelen](#).